

דעך בעלזער קוזאל

ממענינה הנובע של בעלזא מבית 'מערכת תורות בעלזא' גליון כח | פרשת אחרי קדושים תש"פ

ממעניני הפרשה

ויש לומר דנרמז בזה, דהנה רצון הבורא ית' הוא להטיב לברואיו ולהשפיע להם שפע ורב ברכות, אלא שהאדם על ידי מעשים שאינם מהוגנים עושה מחיצות בין מקור השפע למקבל השפע, וגורם לכל מיני אבני נגף ועיכובים ומכשולים המונעים את השפע מלהגיע אליו, ואילו כאשר האדם שב בתשובה באמת, הוא מסיר את כל אבני הנגף המעכבים השפע, ומטהר את דרך השפע מכל העיכובים והמכשולים, וזוכה לקבל את השפע הנשפע ומטהר את דרך השפע מכל העיכובים והמכשולים, וזוכה לקבל את השפע הנשפע אליו מן השמים.

וזהו: "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", פירוש, עליכם לטהר את הדרך מתחטאים, שהם אבני נגף, עד לפני ה', כלומר, שלא יוכל שום דבר להבדיל ביניכם לבין המקום ב"ה, ואז ממילא ימשך עליכם שפע ורב ברכת כפי רצונו הפשוט.

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זי"ע

'ביום הזה יכפר עליכם' - שהשי"ת משפיע התעוררות תשובה מלמעלה

כתיב (ויקרא טז, ל): 'כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'.

איתא במשנה (יומא פרק ח משנה ט - פה ע"ב): "אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתם אביכם שבשמים", והכוונה הוא שבכל ימות השנה הסדר הוא שהאדם צריך לטהר את עצמו ולהתעורר מעצמו לשוב אל ה', ועל ידי זה ישפיע לו הקדוש ברוך הוא שיוכל לשוב עוד, וזהו "לפני מי אתם מטהרין", היינו בכח עצמם, ואחר כך "ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים", אבל זהו בכל השנה, מה שאין כן ביום הקדוש, הקדוש ברוך הוא משפיע על האדם התעוררות תשובה מלמעלה, בכל לב יהודי ואפילו למי שלא התעורר מעצמו מלמטה.

וזהו 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם', היינו שהקדוש ברוך הוא מטהר את האדם מלמעלה בהתעוררות תשובה, ואחר כך 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו'.

דברי כיבושין לפני כל נדרי תשנ"ז

"בואת יבא אהרן אל הקודש" - עבודת השי"ת גם מתוך יראה כדי שלא תכלה נפשו מרוב אהבה
כתוב בפסוק (ויקרא טז, א - ג): וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימותו... בואת יבא אהרן אל הקודש.

איתא בעבודת ישראל (פרשת בחקותי ד"ה והתהלכתי בתוכם) על הפסוק (ויקרא כו, יב): "והתהלכתי בתוכם", וברש"י: "אטייל עמכם בגן עדן, יכול לא תיראו ממני תלמוד לומר 'והייתי לכם לאלקים'". שהגם שתכלית עבודת איש ישראל היא לעבוד את ה' באהבת הבורא, מכל מקום צריך לשלב בה גם יראת הבורא, כי אם יעבוד את ה' באהבת ה' גרידא הוא עלול לבוא לידי כלות הנפש, על כן צריך לשלב בעבודתו גם יראת ה' כדי שהיא תצמצם את האהבה. וזהו שאמר: "והתהלכתי בתוכם", אטייל עמכם בגן עדן", שזהו תכלית אהבת השי"ת, ואף על פי כן אומר רש"י "יכול לא תיראו ממני", היינו, שמא תעבדו את השי"ת באהבה לחודה, "תלמוד לומר 'והייתי לכם לאלקים'", שצריך לצרף את היראה להאהבה. וכמו שמצינו אצל נדב ואביהוא בני אהרן שנפסקה חיותם מגודל אהבת השי"ת, כמו שכתוב "בקרבנתם לפני ה' וימותו", היינו, שכיון שנכנסו אל הקודש באהבת ה' לחוד בלא יראה, לכן 'וימותו', שיצאה נפשם מגודל האהבה.

על כן אמר השי"ת למשה רבינו "דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת", פירוש, לא בכל עת שיתלהב לבו באהבת השי"ת יכנס אל הקודש, "ולא ימות", כלומר, כדי שלא תצא חיותו, אלא, רק "בואת יבא אהרן אל הקודש". וכדאיתא בזוהר הק' (בפרשתנו נו, א) על הפסוק "בואת יבוא אהרן אל הקודש", שיראת ה' היא ראשית עבודת ה'. וכך יתפרש הפסוק "בואת יבוא אהרן אל הקודש", שכאשר ירצה אהרן הכהן לבוא אל הקודש, עליו לצרף את יראת ה' לאהבת ה', ורק באופן זה יכנס אל קדשי הקדשים.

אושפיזא דאהרן תשס"ד

"מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" - עליכם להסיר את כל המחיצות ולטהר את דרך השפע עד לפני ה'
כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז, ל). יש לדייק בלשון הכתוב, שלכאורה היה לו לומר: יכפר עליכם על כל חטאתיכם לטהר אתכם.

פסח שני

פרק ג

'למה נגרע' – הלא פסח נשפע אף יותר מן ההכנה ואכן על ידי פסח שני יש לכלל אחר שייכות עם קדושת פסח

'לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון' – כאשר משיגים מעט מגדלות השי"ת עושים דין וחשבון מחדש

בשבוע זו חל פסח שני, כתוב בפרשת בהעלותך (במדבר ט, ו - ז) 'ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא. ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל'.

"עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה... ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא" (אבות פרק ג משנה א), יהודי שקיים מצוה, ושלא קיים מצוה, או ח"ו עבר עבירה, עושה על זה תשובה, למה, מפני שצריך לחשוב "לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון", זה דבר אחד.

ולכאורה יש להבין וכי רק הקרבן פסח לא יכלו להקריב, והרי כל הקרבנות שוה דינם שטמא אינו יכול להקריב קרבן, ומהו כל הרעש של ה'טמאים לנפש אדם' שאמרו למשה רבינו 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' וגו'.

אבל אחר שיהודי עשה כבר חשבון הנפש ועשה תשובה, ומתחיל לעשות חשבון, או וי גוואלד, אכן קיימתי כל כך הרבה מצוות אבל איך קיימתי את המצוות, איך יהודי צריך לקיים מצוה, עבירות, יש עבירות ממש שכתוב בתורה אבל יש כאילו דברים שזה מעין ומתחיל לחשוב לפני כזה בורא גדול וקדוש אזי אפילו מעין זה גם פגם גדול.

והענין הוא, שבפסח משפיע השי"ת קדושה מלמעלה באתערותא דלעילא כידוע, ולכן נקרא חג הפסח שבת, על שבחג הפסח משפיע השי"ת לבני ישראל קדושה באתערותא דלעילא. ובאמת כל פעם שהשי"ת משפיע קדושה, אפילו שמשפיע באתערותא דלעילא זהו רק כפי ההכנה, יתירה חג הפסח שהשי"ת משפיע באתערותא דלעילא יותר מכפי אשר הכין האדם את עצמו, ואפילו שתמיד כשמשפיע השי"ת באתערותא דלעילא נשפע יותר מכפי ההכנה, אבל מכל מקום נשפע בשייכות להכנה, היינו כפי מה שהכין האדם את עצמו יותר, אבל בפסח נשפע יותר ללא שום שייכות להכנה, וכמו שהיה בפסח ראשון, שבני ישראל היו משוקעים במצרים במ"ט שערי טומאה והשי"ת הגביהם למ"ט שערי קדושה, וכן בכל שנה יכול כל יהודי לזכות שהשי"ת יגביהו לרום המעלות, וזה רק בליל פסח, פעם אחת בשנה.

לאחר שהיהודי מתעלה ומתחיל לקבל באפס מעט קצת השגה בגדלות הבורא יתברך שמו, נופל על אדם פחד ומורא, לפני מי עומדים, למי עובדים, איך צריך לראות מצוה ואיך צריך להתרחק חס ושלום הפוך, מתחיל לראות שאף פעם לא עשה מצוה כמו שצריך, והתשובה לא היה תשובה, ואז מתחילים לעשות חשבון חדש, משום שרואים שהחשבון שעשו עד עכשיו לא היה חשבון, זה כלום לא היה, ומתחילים חשבון חדש.

אושפיזא דיוסף תשס"ה

וזו היתה מה שאמרו ה'טמאים לנפש אדם', שבחג הפסח יורד השי"ת יורד, ו'כנגד ארבעה בנים דברה תורה' (הגדה של פסח) ואפילו כנגד בן הרשע, וגם הוא נתעלה בחג הפסח, ואם כן למה לנו הטמאים אין שום קשר לחג הפסח, וזהו 'למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל', שהרי כל אחד יש לו שייכות עם חג הפסח, חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול, ומדוע אנו הטמאים אין לנו שייכות עם הפסח.

'ליתן דין וחשבון' – כמה ואיך קיימו המצוות וכמה התגעגעו והשתרלו לקיים המצוות

איתא במדרש (בראשית צג, י) "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום תוכחה, יוסף קטנן של שבטים היה ולא יכלו אחיו לעמוד בתוכחתו, כשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא על אחת כמה וכמה", ומהו הכוונה במדרש.

ואמר להם השי"ת שגם להם יש שייכות לפסח, ואפילו שבאמת אין הם מקיימים את חג הפסח בתוך כלל ישראל, אבל גם להם יש זמן שבו ישתייכו אל חג הפסח, והוא פסח שני, להראות את גודל קדושתו של חג הפסח שלכל אחד יש שייכות עם הפסח, לא רק להארבעה בנים שכנגדם דברה תורה, אלא לכל אחד ואחד וללא יוצא מן הכלל, ואת כל אחד מגביה השי"ת בימים אל.

המדרש רוצה לומר, "לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון" (אבות פרק ג משנה א), שצריכים לתת דין וחשבון לפני הבורא כל עולמים, בין על המצוות שקיימנו, ובין על מה שלא קיימנו, וחוזר מזה צריכים לתת דין וחשבון על המצוות שקיימנו היאך קיימנוהו.

וזה אומר המדרש, הגם שיוסף הצדיק כשהיה במצרים לא היה יכול לקיים את כל המצוות, אבל מה שיוסף הצדיק קיים, וודאי קיים במסירות נפש עם השתוקקות וגעגועים גדולים, ביראת הבורא ואהבת הבורא, וזה היה תוכחתו של יוסף הצדיק, "כשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא", הרבונו של עולם יוכיח כל אחד לכשעצמו לא רק מה שקיים ומה שלא קיים, אלא מה שכבר קיים איך קיימם.

אושפיזא דיוסף תשס"ז

פרשת אמור – סעודה ג תש"ס

איתא בפרי עץ חיים () על המדרש (מדרש תהלים קז) שמביא משל לציפור ביד ציד, ועובר במעי אמו, וכזהב המעורב בעפר, ואומר המדרש שכן היו בני ישראל מעורבים במצרים כג' דברים אלו, ומפרש כי ציפור ביד ציד אין בין הציפור לצייד שום קשר בכלל, עובר במעי אמו יש מעט קשר היות ועובר הוא כירך אמו ומכל מקום עדיין ניכר החילוק, וזהב המעורב בעפר אין שום חילוק בניהם וזהו מקושר בקשר חזק מאוד, כן נמי היו בני ישראל במצרים בג' מדריגות, שהיו כאלו שהיו קשורים אתם כזהב בעפר, והיו כעובר במעי אמו, וגם היו כציפור ביד ציד, והנה להפריד את בני ישראל מהמצריים לא היה באפשרות אלא אם כן יש פירוד בין המצריים עצמם, ולזה הביא השי"ת אליהם המלחמה עם הבכורים, ועל ידי זה יהיה 'יתפרדו כל פעלי און' (תהלים צב. ט), ויוכלו להפריד את בני ישראל מהמצריים היות וכבר יש איזה פירוד ולולא זאת אי אפשר להפרידם, משל למה הדבר דומה לאדם שהיה חפץ להוציא כמה אבנים מסוימים מאיזה בנין, אזי אם הבנין עומד על תילו בחזק אינו יכול להוציא האבנים, אבל אם הבנין נפל ואינו עומד, אזי יכול להוציא משם אבנים מסוימים.

וזהו 'למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו', שמה שהכה השי"ת את המצריים בבכוריהם הוא חסד גדול לבני ישראל, מפני שעל ידי זה היה יכול להיות 'ויוצא ישראל מתוכם', והיינו שרק על ידי שהיה פירוד ביניהם היה אפשר להוציא מתוכם את בני ישראל, וזהו 'ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו', על ידי 'למכה מצרים בבכוריהם'.

ליל הסדר תשנ"ט

'למכה מצרים בבכוריהם' – על ידי שהיו כפרה במקום בני ישראל 'ויוצא ישראל מתוכם' – יכלו בני ישראל לצאת משם

הנה מובא בספר הק' פרי צדיק (שבת הגדול ד"ה התוס') שפעמים שחפץ השי"ת לעשות חסד מסויים עם בני ישראל ובני ישראל אינם ראויים לזה ואז לוקח השי"ת אומה מסויימת ומוחקת מן העולם, והם נעשים כפרה לכלל ישראל, ועל ידי שמוחק את אומה זו מן העולם מטיב לבני ישראל.

והנה, בני ישראל במצרים לא היו ראויים שיעשו להם הנסים, מפני שהיו מעורבים כל כך בחיי המצריים, וכמו שכתוב 'ויוצא ישראל מתוכם' (עיין מדרש תהלים קז), שהיו צריכים להוציא את בני ישראל כמש מתוך המצריים, ולפי שהיו בני ישראל במצב שפל כזה לא היו ראויים שיעשה להם השי"ת נסים, ועל כן היה קודם 'למכה מצרים בבכוריהם' שעשה השי"ת שהבכורים יעשו מלחמה עם הוריהם שהם יהיו כפרת ישראל, כמו שכתוב (ישעיה מג, ג) 'נתתי כפרך מצרים'. וזהו 'למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו' ולמה משום 'ויוצא ישראל מתוכם'.

ליל הסדר תש"ס

"למכה מצרים בבכוריהם... ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו" – זה שהמצריים לא הסכימו לשלח את ישראל היא טובה שנוכל להתחזק באמונה על ידי הנסים שעשה השי"ת

למכה מצרים בבכוריהם (תהלים קלו, י).

הבית יוסף (אורח חיים סימן תל) הביא בשם התוספות (שבת פו ע"ב ד"ה ואתו יום חמישי בשבת היה), שבשנה שיצאו בה בני ישראל ממצרים היה פסח ביום ה' בשבוע. ובשבת שלפני פסח לקחו בני ישראל טלאים להקריבם לקרבן פסח, ובאו המצריים ושאלום לסיבת הדבר, ואמרו להם, שעתיד השי"ת להרוג את כל בכורי מצרים, ואנו שוחטים את הכבשים ונזרוק את דמם על המשקוף ועל שתי המזוזות כדי לעשות סימן שכאן מתגוררים ישראל. הלכו הבכורים אצל אבותיהם ואמרו להם שישלחו את בני ישראל ממצרים, ולא רצו המצריים לשלחם, ועשו מלחמה ביניהם ונהרגו אז הרבה מצריים. ולזכר אותו הנס קורין אותו שבת הגדול.

אילו היו בני ישראל יוצאים ממצרים בהסכמת המצריים לא היה פרסום שמו יתברך כל כך

והקשה כ"ק זקני ז"ל (מגן אדמו"ר מהר"ד זי"ע), והרי כל הימים טובים עושים אנו זכר לנסים ונפלאות שעשה השי"ת לבני ישראל, הנה איזו טובה היתה לבני ישראל על ידי נס זה. אלא, שכשיצאו בני ישראל ממצרים היה פרסום שמו יתברך בעולם על ידי הנסים והנפלאות שעשה עמנו השי"ת. ולו יצויר שבני ישראל היו יוצאין ממצרים בהסכמת המצריים לא היה כזה פרסום שמו יתברך בעולם.

תמיד יכולים בני ישראל להתחזק באמונה על ידי הנסים שעשה עמנו השי"ת ביציאת מצרים

ועל פי זה ביאר כ"ק דודי ז"ל הפסוק "למכה מצרים בבכוריהם כי לעולם חסדו. ויוצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו" (פסוקים י – יא), שנס זה היה טובה לבני ישראל עד סוף כל הדורות, שתמיד יוכלו בני ישראל להתחזק באמונה על ידי הנסים ונפלאות שעשה עמנו השי"ת ביציאת מצרים.

הזכרים כ"ק מגן אדמו"ר שליט"א – ליל הסדר תשע"ו

'למכה מצרים בבכוריהם' – על ידי שהיה פירוד בתוך בני מצרים 'ויוצא ישראל מתוכם' – יצאו בני ישראל משם

הנה כתוב (דברים ד, לד) 'או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי, וידוע שבני ישראל במצרים היו מאוד מעורבים עם המצריים, ומאוד מאוחדים איתם, כאחד ממש, והיה מאוד קשה להפרידם, וזהו 'לקחת לו גוי מקרב גוי'.

פסחים צט ע"א – קא ע"א

מאחר ופסח הוא קדושה הכאה באתערותא דלעילא אי אפשר לקדשה מבעוד יום

לא יאכל אדם עד שתחשך (פסחים צט ע"ב).

הנה בכל השבתות ומועדים יכולים להוסיף מחול על הקודש ולקבל את השבת או החג קודם שמגיע הלילה, אך בפסח אי אפשר, שהרי אין מקיימים את המצוות אלא בלילה דווקא (פסחים צט ע"ב; שולחן ערוך אורח חיים סימן תעב סעיף א), ואף שיכול לקבל את החג קודם, אבל המצוות של מצה, מרור וארבעה כוסות אי אפשר לקיים רק כשהוא לילה ממש. והטעם הוא, שבכל השבתות וימים טובים באות הקדושות באתערותא דלתתא, ומה שעושה האדם למטה נעשה גם למעלה, הגם ששבת ניתנה במתנה (שבת י ע"ב), אך כבר מובא בגמרא מגילה (כו ע"ב) שלא נותנים מתנה למי שאין מקבלים ממנו כלום, ולכן בכל השבתות וימים טובים שההתעוררות באה באתערותא דלתתא אפשר לקבל השבת גם לפני הזמן, ולהוסיף מחול על הקודש, דתלוי לפי ההתעוררות שבא מלמטה, אבל בחג הפסח שונה הענין, שההתעוררות באה באתערותא דלעילא ואי אפשר להקדים קיום המצוות לפני זמן ירידת הקדושה וההתעוררות שבאה מלמעלה, רק כשהוא לילה ממש.

ליל הסדר תש"ס

בליל הסדר שותים ד' כוסות – לרמוז על נגוף ורפוא

ולא יפחתו לא מארבע כוסות של יין (פסחים צט ע"ב).

איתא בזוהר הק' (פינחס רעיא מהימנא רטז ע"ב), שיין יש לו שני גוונים, לבן ואדום, גוון אדום רומז לגבורות וינים, וגוון לבן רומז למיתוק הגבורות והפיכתם לחסדים ורחמים ("ויין אית ליה תרין גוונים, חיור וסומק, דינא ורחמי... חיור מסטרא דימינא, סומק מסטרא דשמאלא"), וכדכתיב (תהלים קד, טו): "ויין ישמח לבב אנוש (ראה זוהר הקדוש פקודי רמו ע"ב).

וזהו הענין שתקנו רז"ל לשתות בליל פסח ארבעה כוסות יין, כי נסי יציאת מצרים היו בדרך "נגוף ורפוא" (ישעיה יט, כב), "נגוף" למצרים, שהוא דין, "ורפוא" לישראל, שהיא רחמים (זוהר הקדוש בא לו ע"א - לו ע"א: "בתרין סטרוי ברחמי ודינא, רחמי לישראל ודינא לעמין עכו"ם"), והיין יש בו שתי בחינות אלו, כאמור.

כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד זי"ע – הזכירו כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א – פרשת תולדות – קידושא רבה תשס"ה

שבת נא - נו

"ואתה פתחת בתשובה תחלה" - תשובתו של ראובן בשק ובתענית היתה כענין תשובת הצדיקים

במדרש (בראשית רבה פד, יט) אמרו: אמר לו הקדוש ברוך הוא מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה (ראובן) פתחת בתשובה תחלה, חייך שבן בנך עומד ופותח בתשובה תחלה, ואיזה זה הושע, שנאמר (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך.

והתקשו המפרשים (ראה "יפה תואר". "נזר הקודש") בכונת המדרש "מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה, ואתה פתחת בתשובה תחלה", שהרי מצינו באדם הראשון וקין שעשו תשובה. גם יש להבין הכונה: "ואתה פתחת בתשובה תחלה".

אלא הענין הוא, דהנה ישנם שני אופני תשובה, תשובה של אדם שנכשל בחטא, ותשובת הצדיקים שמוסיפים והולכים בכל יום ויום בהכרתם והשגתם בגדולת הבורא יתברך שמו, וככל שנתוספת השגתם, הם שבים בתשובה על עבודתם עד עתה, לפי שלא היתה באותה מדרגה נעלית, כפי דרגת השגתם עתה, ועל תשובת הצדיקים אמרו רז"ל שקדמה לעולם, שכן זוהי תכלית עבודת האדם עלי אדמות, שיהיה מוסיף והולך כל יום ויום ממדריגה למדריגה בהשגת גדולת הבורא יתברך שמו ובעבודת השי"ת, ואם כן עליו לשוב כל יום על העבודה של יום האתמול, כאשר לא היה עדיין באותה דרגת השגה שהשיג היום.

וזהו גם ענין התשובה שעשה ראובן, שהרי אמרו חז"ל (שבת נה ע"ב) "כל האומר ראובן חטא, אינו אלא טועה", ומה שבלבל מצעו של אביו, לשם שמים נתכוין, ואם כן לא היתה תשובתו על חטא, אלא כענין תשובת הצדיקים שקמה לעולם, והיינו שאחר שנתעלה למדרגה יותר נעלית, הבין שהיה לו לעשותו באופן אחר, ולכך שב בתשובה.

וזה שאמרו במדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא, מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה", פירוש, מאז ומעולם היא התשובה של אדם שלא חטא לפני, כי תשובת הצדיקים קדמה לעולם, כאמור, "ואתה פתחת בתשובה תחלה", כלומר, אתה פתחת בתשובה זו שהיתה תחילה - קודמת לבריאת העולם, שכן תשובת אדם וקין היתה על חטא, ואילו ראובן ישב בשק ובתענית לא על חטא, אלא כענין תשובת הצדיקים.

כ"ק מרן אדמו"ר מהרי"ד זי"ע